

S Z E M L E

Ferenczes István

HALÁLTÁNC HÁZ

Először menyasszonyom egy nyírfaseprű volt. A tündérek bánatra hajló, pokolra hulló ágaiból, az örült, elátkozott menyasszonyok ködnevelő szellőket ölelő, mélabúsan lengedező karjaiból fonják mifelénk a cigányasszonyok. Hamupipókéit a pitvaroknak, akik úgy őrzik, a székelő porta tisztaságát, mintha holdudvar lenne. Hétvégeken elvegyülnek a kapu előtti porral, megmártóznak a sárban, szeméttel kélnek nászra, csúrföldeken, istálló padlatán, trágyadombok porondján szegődik hozzuk a gyalázat. Koptak, rojtosodnak, kifoszlanak, korán vénülön járják megsemmisülésig a táncot, a gúzsbakötöttet, míg ki nem kosarazza, sarokba nem állítja a házasságszedelgő idő.

Egy ilyen tündérből cselédlánnyá változott nyírfaseprűt kértem fel én életemben legelső táncra. Tükörtermek helyett az istálló, a csúrföld lett a mi tánciskolánk. Bodor hajú, szösze kicsi lánykák helyett nyírfaseprű a partnerünk. Pedig milyen gyönyörűek voltak, milyen táncra hívogatóan kökényszeműek, csillagos homlokúak a véllünk egykorú fruskák, kik bent a serkék táncházában ropták a lassú, a sebes magyarost, járták a polkát, a hétfélt, a németest, akik már a gimbelem-gombolom, légy enyém, angyalom dallamára, egy szál harmonika szavára cipelték a bécsi erdőbe a botlábú fiúkat, mert a muzsikusnak dalból volt a lelke, s elhozta a mi világvégi tájainkra is a tangót. De hiába szólt, hívott a zene, a kamasz csitrik ébredő szerelme, mi nem és nem, nem mentünk be az akkoron még élő táncházba, ebbe a gyalázatos, trágár, kegyeletsértő intézménybe, ahol lábbal tapossák a legszentségesebb szomorúságot, a gyermeklélekbe szorított férfibánatot, a riadalmas hollófekete gyászt. Hiába csábított a víga-

lom, málnaszörp, százféle sütemény, tombola, közös ének, zálogosdi, tánctanulás, mi oda nem. Nem és nem megyünk. Mert mi gyászoltunk. És szégyelljük magukat a bentiek. És különben is pionírszervezet szervezte az egészet s mi velük egy tálból nem cseresznyézünk. Mi piros nyakkendőt nem kötünk. Jönnek majd az amerikaiak, s attól fogva fogják felakasztani a kommunista csemetéket – mondta a falu jobbik fele s véle mi is. Ezt vallottuk. És a gyászt.

1956 novemberét írták. Szomorú, ködös, letargikus november járta, negyvennapos hideg-rideg, országos esőekkel, amilyenek csak Csíkban, a Hargita keleti lábainál tudnak léleksorvasztóan, reményveszejtően zuhogni. Meglehet, hogy emlékezetem csal, s elvegyíti egy másik ősszel az akkori verőfényt. Ha az volt, akkor a világ legnagyobb hazugsága volt, mert lelkünkben valóban borult, hideg, véraláfutásos volt az ég. Nemcsak a felnőttekben ájult el a jókedv, a remény, hatalmasodott a rettegés, hanem mi gyermekek, a kamaszkor küszöbére botlott, vásott kölykök is sírtunk. Készek voltunk a halálra, sirattuk a levert magyar forradalmat.

Gyászunk mély volt és igaz. Annyira mély és annyira igaz, hogy barátommal messzire elkerültük az iskolai mulatságokat, a vasárnap délutáni gyermekbálokat, pajtási összejöveteleket. Megtiltottuk magunknak a táncot, a világi dolgok gyönyörét. Annyira komolyan vetjük a gyászt, akár nagyanyáink, asszonyaink a háborúban elesettek, eltűntek meggyászását, akiknek megsemmisülését évtizedekkel a háború után sem hitték el, várták, várták, talpig feketébe öltözötten várták Don-kanyarból a férfiakat.

Azt hiszem, azon az ősön jegyeztem el magamat örökre a mélabúval, ébredtem rá elpusztítható voltomra. Hogyne gyarmatosította volna gyermeki lelkünket a bánat, mikor a kurucok, az aradi vértanúk, Petőfi, Dózsa, Budai Nagy Antal s a magyar történelem más hősei mellé azokban a katartikus októberi napokban újabb hősök nőttek a gyermek lelke mellé, Nagy Imre, Maléter Pál, Gimes Miklós, Donáth Ferenc, Losonczi és még sokan mások, akiknek hangja eljött az egyetlen rádión a félreeső székely falucskába is?! Akik elküldték újból a reményt. Akik által olyan jó volt újból magyarnak lenni a Székelyföldön is.

S akiket aztán megöltek. Apám letaglózottan ült a borai mellett, amikor hallotta a rádióban a szovjet tankok dübörgését. Újból legyőzték. Anyám napokig sírt, bemondta a rádió a celldömölki állomás (nővére élt ott) bombázását. Személyes meggyalázásunkká, ve-

reségünkké lett az 1956-os magyar forradalom leverése. A pár napnyi felújongás, felszusszanás után újból visszatért a félelem, újból kulákok lettünk, osztályellenségek, újból hazátlanok, bozgorok.

Rövidesen megkezdődtek a perek, el-eltűnedezték a falvakból, falunkból is a férfiak.

Hiába jöttek az első szerelmek, öntötték el kamaszodó lelkünket és testünket az ébredő ösztönök, vágyak, tilos lett a tánc. Mi magunk tiltottuk meg magunknak. Azt hiszem képesek lettünk volna meghalni is. Barátommal – egy nap születünk, egy keresztnevet viseltünk, s egy padban ültünk, növetelre is egyformák, a legkisebbek voltunk — , a tavaszon megkötött vérszerződésünkhöz híven, felesküdtünk a gyászra. Felmetszett ujjaink hegyét illesztettük egymáshoz, hogy egygyé vegyüljenek véreink. Vértől maszatosan esküdtünk az iskola fászínjében örök barátságot, tettünk fogadalmat jó cselekedetekre, s arra, hogy mi magyarok vagyunk. Ennek az eskünek a jegyében határoztuk el titkos, egyéves gyászunkat 1956 novemberében. Ennek jeléül kabátunk bélésébe varrtuk a Kossuth-címert, melyet egy kőműves segéd tetovált karjáról másoltunk le, aztán a padlásokon felfedezett könyvekből megismertük színes változatát is, azt rajzoltuk, másoltuk, versengtünk, ki tudja szebben, tisztábban bélyeg nagyságúra rajzolni, festeni. Egy évig mindennap ezt a kabátunkba rejtett billogot – mert égetett, égette bőrünket – kellett egymásnak a gyász jeleként titokban felmutatni.

És nem énekelünk. És nem táncoltunk. Az iskola kórusában csak tátoztunk a többi közt, amikor a pionír vidámságról s az éhes proletárról szólt a dal. És jó tanulókként nem jelentkeztünk történelemórán, ahol egészen mást tanítottak, amit mi tudtunk. És nem tanultuk meg a verset a földműves társulásáról, az új barázdát szántó ekéről, a győzelmekre vezető pártról, a sztahanovista bányászról. De megtanultuk Tompa *Gólyához* és *A madár, fiaihoz* című verseit, Vörösmarty *A vén cigányát*.

Gyászunk hosszú, hosszú volt. Alig akart a végére érni. Hisz jöttek a lányok, jöttek a társak, a vidámak. S minket hiába hívtak, falábal álltunk előttük, nem mozdult táncra a lábunk. Mert a közösségi tánctanulás kimaradt életünkéből.

Szégyenkezve, a barátok s a lányok csúfolódásait viselve, egyedül, elbújva a világ szeme elől kellett az elmulasztottakat bepótolni. Ki mást kérhettem volna fel tánctanulásra, mint a szénacsúr sarkában árvalkódó nyírfaseprűt. Így lett legelső menyasszonyom a nyírfaág.

Ilyenkor, ősszel, amikor a nyírfaligetekben vagy a Hargita sötét fenyői között árván felfehérlenek a karcsú, a szélben lengő nyírfák, tudom, hogy első és legszebb szerelmeim hullatják lombjukat, múlnak el a haláltáncában immár mindörökre.

(Szekelyföld, 2006/10.)

FERENCZES ISTVÁN 1945-BEN SZÜLETETT CSÍKPÁLFALVÁN. VERSET ÉS PRÓZÁT IS ÍR.